

„ЖЫВЫЯ ЎСЁ Ж ЗВЯРТАЮЩА ДА МЁРТВЫХ...“

Празыстая лістападаўская раніца, Шлях, «Да вас бяжыць знаямая дарога...». Шэра-малочны туман клубіца ўперадзе аўтобуса. Стомленая цішыня. Па абодва бакі шляху не варухненца ніводнае дрэва — спакой ва ўсіх рыхах. Яны быццам затайлі штосьці ў таямніцах і маўчаньці.

Я ведаю, чаму захоўваюць маўчанне дрэвы, гэты шлях, зацигнутыя непрасненай заслонай нябесы, увесь «захмараны краі налескі». Ведаюць і тыя, хто едзе ў аўтобусе — мясцоныя паэты і паэты-госці: сёння — дзень, прысвечаны памяці беларускай галенавітай паэтэсы Яўгеніі Янішчыцы. Яна ўслыхла ў сваіх вершах свой родны закуток — сяло Рудка на Піншчыне, дзе нарадзілася:

«Люблю ліпнёвы
грыбасей,
І ціш палёу, і водар мяты
За тое, што німа радней
Тае мясціны, дзе ўзышла
ты».

Аўтобус спыніўся каля хаты, дзе прыбіта дошка з надпісам: «У гэтай хаце нарадзілася і жыла з 1948 па 1966 год беларуская паэтэса Яўгенія Альфреўна Янішчыц (1948—1988 г.)».

«З нас кожны мае ціхі свой куток і ў ціхім тым кутку —
на абеліску».

Калі такога «абеліска» і сабраліся віскоўцы, маці паэтэсы, мясцовыя паэты, паэты з Мінска і Бреста — усе тыя, хто ведаў Яўгенію блізка, або тыя, каго ўразіла, хвальяла творчасць Я. Янішчыцы.

Лі мемарыяльнай дошкі ляжаць гваздзікі трох колераў: пунсовыя, белыя і ружовыя. Іх галоўкі апушчаліся, як бы ў вялікім паклоне перш-наперш перад маці, якая нарадзіла таленавіту паэтэсу, а пасля тібелі «падняла» на ногі і выхавала ёй пакинутага сына...

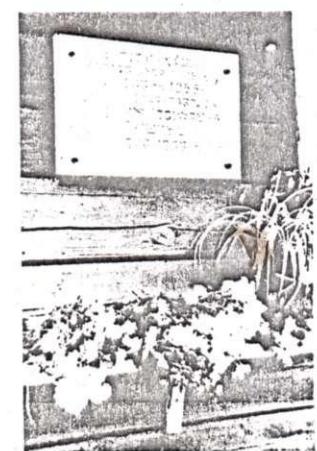
Зараз не памітаю, хто сказаў, што самая страшная несправядлівасць — калі бандыкі пераходзяночы сваіх дзяцей. Гэты воль нельга параніць ні зчым.

І было відаць, як цяжка гаварыць маці Марыі Андрэйне Янішчыц ля гэтай звычайнай вісковай хаты, у якой з'явілася на свет вялікая беларуская паэтэса.

«І кожнае шчымлівае
спатканне
Не ўмасціць у рамкі
гучных слоў».

Ці можа яна забыць сваю Жэню, якая прысвяціла колькі вершаў ёй, сваёй роднай матулі! І сярод іх:

«Не, ўсё-ткі не я: мама
мая — паэтэса
Са шчымлівай грудною
деснай,
З клопатамі ўякучымі
Пра поле, балацівіну,
Пра тое, як спорка
вучыцца
У горадзе меншаму
сыну...»

Чатыры дзесяткі гадоў працавала Я. Янішчыц, і ракавая выпадковасць абарвала яе жыццё занадта рана. Яшчэ ў 1984 годзе яна пісала ў вершы «Птах»: «А самых лепых час не беражэ...» І гэтую думку можна было прачынціц у вачах ўсіх прысутных.

Друга гаварыў настаўнік Яўгеніі Аркадзь Міронавіч Грэчка: «...Хадзіла ў сасонічак, на рэчку — усюды праслежваюцца сляды. «Жыву сярод глухіх балот...». Ли кожнай хаты — па бярозкі».

Настаўнікі памітаюць яе сціплай, сардечнай дзяўчынкай. У не быў веліч сэрна да усіго, што яна любіла. А модна яна

быў раздзімъ, вёску Рудку. Але жэні быў з аднаго

боку цікавым: яна дабіла-са таго, абы чым марыла, з другога боку — сумным: яна ўжэ не паспела ўсюго пабачыць і сказаць, у росквіце сіл, таленту пакінула нас. Але яна пакінула свае зборнікі! Восем книг і друкавана за дваццаць адноў плённай працы ў нашай пазілі...».

А. М. Грэчка працягваў гаварыць, але думкі былі заняты вершамі Янішчыц. Мне хацелася ўбачыць ту ю бярозку, якая часта сустракаецца ў яе творах. Я шукала вачыма дрэва — і вось яно, праз дарогу, «пакінутая ёй бярозка». І ўспамінаюцца натхненныя радкі паэта:

«Я думала, лёсам мне
дадзена многа,
І многае, прауда, мне
лёс падарыў:
Вось гэтую вечную ў
вёску дарогу
І тую бярозку як
памяць між ніў».

У склаўшы кветкі каля хаты, дзе нарадзілася дзіўчына «з божай іскрай», працэсія пешшу прайшла да Палаца культуры ў вёсцы Парэчча.

Аб творчасці Янішчыцы, яе жыццёвым лёссе расказваў мінскі паэт Васіль Жуковіч: «...Здарылася велікая несправядлівасць — загінуў кітнёчкі талент. Заўтра трэй гады пасля сумнага дня. Але не душа жыве ў глыбокіх, лірочных, пранікненных творах».

Марыя Андрэйна Янішчыц: «...Яна была адданай беларускаму народу, працавала на полі, цаніла сялянскую працу. Душою балела за людзей. Думала, як жа змяніць ёміна жыццё сваіх сялян у лепших бок. «Як жа можа падніміць простыя чаланек?» — не раз яна задавала сабе такое пытанне, калі вярталася да мякку (а была яна ў Амерыцы, Германіі, Польшчы, Чэхаславакіі і інш.). Яна была вельмі ранімай, прымала блізка да сэрца ўсё нязгоды — аднавіскоўцаў. І лічыла, што самая цяжкая праца — сялянская».

Выстыхам ўсіх
сваймі творамі
мінскія паэты вад-

сіль Жуковіч і Мікола Трафімчук, брэсцкія Алеся Каско і Анатоль Дэбіш, пінчане — Зіновій Вагер, Валерый Грышкавец, Леанід Крывецкі, журналіст Міхась Самуйлік і іншыя.

Навучэнцы бліжэйшых школ чыталі вершы Я. Янішчыцы да позняга вечара — пранікнёна, з пачуццём павагі да сваёй зямлячкі-паэтэсы.

Адчувалася, што настаўнікі, вучні школ, аднавіскоўцы памітаюць Жэнню, і памяць будзе жывы, пакуль застануцца людзі, якія яе любяць, пакланяюцца ёй.

Яўгенія Янішчыц — таленавітая беларуская паэтэса, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы і прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. Яна даўно відома шырокаму колу чытачоў сваімі ўзвышаннымі, задушэўнымі вершамі, якія ўражваюць сваёй глыбінёй «асэнсаваніем складаных праблем сучаснасці, прагай сцварджэнія высокачалавечых адносін паміж людзьмі».

Але, на жаль, на святае паднімі прыйшло вузкае кола людзей. Толькі тыя, што праства не змаглі не прыйсці, не пакланіцца той хаце, дзе яна нарадзілася, яе маці — цярлівай сялянскай жанчыне, — таму шлиху, па якому яна заўсёды вярталася дамоў, той бярозе «між чыстага поль».

...Вечарэла... Туман усе гусцей расстаўляў на да-

роze свае шэрыя пасткі.

Але міне ўспомніліся радкі, перша Яўгеніі «Абе-

ліскі»:

«Я ведаю: ёсьць час
екупы і горкі,
Есьць міг,
калі ў подзвігу сваім
Жывыя ўсё ж
звязаюцца да мёртвых
І мёртвия адказваюць
жывым!»

Хацелася, каб кожны беларус у гэты дзень, хадзіў раз у год, прыйшоў пакланіцца той зямлі, дзе нарадзілася Яўгенія Янішчыц, той мясціне, якое называецца вёскай Рудка, дзе ўсё дыхае неўміручай паднімі гэтай наズвымай-ной эсанчынай.

Т. Станкевіч